

Верховний
Суд

Аналіз
стану здійснення правосуддя
при розгляді господарських справ
у 2018 році

Київ
2019

Зміст

Вступ	3
I Інформація про роботу місцевих господарських судів	5
II Інформація про роботу апеляційних господарських судів	8
III Інформація про роботу Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду	11
1. Загальна інформація	11
2. Робота судових палат	17
2.1 Судова палата для розгляду справ про банкрутство	17
2.2 Судова палата для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством	18
2.3 Судова палата для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів	18
2.4 Судова палата для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності	19

Оцінка роботи господарських судів за звітний період свідчить, що авторитет господарських судів визнається не лише в юридичних колах, а й відзначається також міжнародними експертами. Це видно з позитивної тенденції в групі рейтингів економічного розвитку, зокрема у 2018 році Україна покращила свої позиції порівняно з 2017 роком у таких показниках, як:

- індекс глобальної конкуренції – 4 та посіла **81** місце зі 117;
- індекс економічної свободи – 4 та посіла **150** місце зі 180;
- індекс легкості ведення бізнесу – 4 та посіла **76** місце зі 190;
- індекс сприйняття корупції – 1 та посіла **130** місце зі 180;
- у рейтингу податкового навантаження – **41** та посіла **43** місце зі 183;
- глобальний індекс інновації – 6 та посіла **50** місце зі 127;
- індекс верховенства права – 1 та посіла **77** місце зі 113.

Особливо відзначається зростання індексу верховенства права, тому маємо сподівання, що утвердження в Україні верховенства права – є реальним.

Нещодавно було опубліковано результати всеукраїнського опитування громадян щодо незалежності та підзвітності судової влади та сприйняття судової реформи, а також "Опитування професійних юристів – учасників судових проваджень, що не є суддями або працівниками апарату суду", проведеного у вересні 2018 року Програмою USAID "Нове правосуддя". Зокрема у результаті опитування було встановлено, що довіра українців, які були учасниками судових засідань, **збільшилася** протягом чотирьох років **у два рази** – з **16 %** у 2015 році до **34 %** у 2018 році. Також встановлено, що частка довіри юристів до судової влади **у 2017 році становила 38 %**, тоді як **у 2018 році цей показник збільшився на 3 % – до 41 %**.

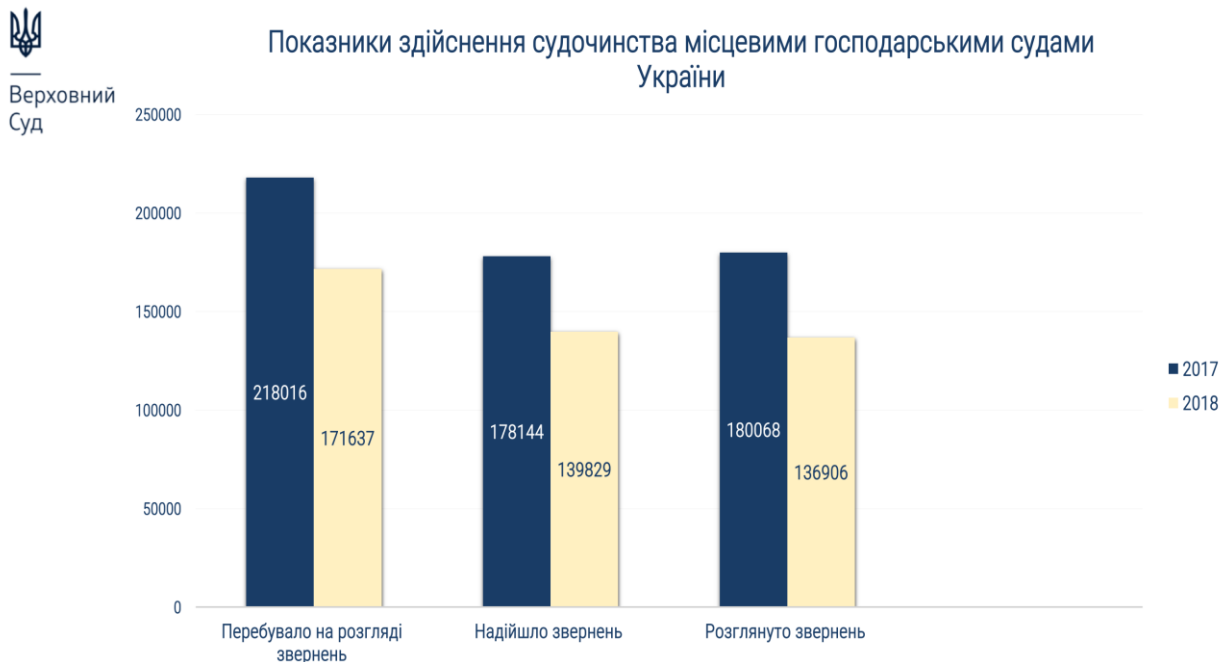
Крім того, у результаті опитування зазначається, що довіра населення до судової влади збільшилась у 3,2 рази. Так, **у 2015 році** вона становила **5 %** та протягом чотирьох років мала тенденцію до збільшення і **у 2018 році** мала **16 %**, а за показником "євробарометр" **20 %**.

Незважаючи на всі суспільно-політичні події, які відбувалися в державі, **судова статистика судів господарської юрисдикції** у минулому році ще раз переконливо засвідчила провідну роль господарського судочинства у процесі реформування та демократизації суспільства,

яскраво підкреслила необхідність забезпечення незалежного, компетентного та справедливого правосуддя у всіх сферах правовідносин.

Тому об'єктивним переконливим доказом на користь існування нашої системи є результати роботи та якість здійснення правосуддя господарськими судами.

I. Інформація про роботу місцевих господарських судів

Упродовж 2018 року на розгляд місцевих господарських судів надійшло 139,8 тис. звернен суб'єктів господарювання для вирішення господарських спорів.

Загалом на розгляді господарських судів у 2018 році перебувало 171,6 тис. звернен, з яких розглянуто на кінець року 136,9 тис. або 97,9 % від тих, що надійшли на розгляд, що свідчить про ефективність здійснення судочинства в господарських судах, усі спори вирішуються в розумні для вчинення процесуальних дій строки (середній термін перебування заяв на розгляді в господарських судах за розрахунком склав 93 дні).

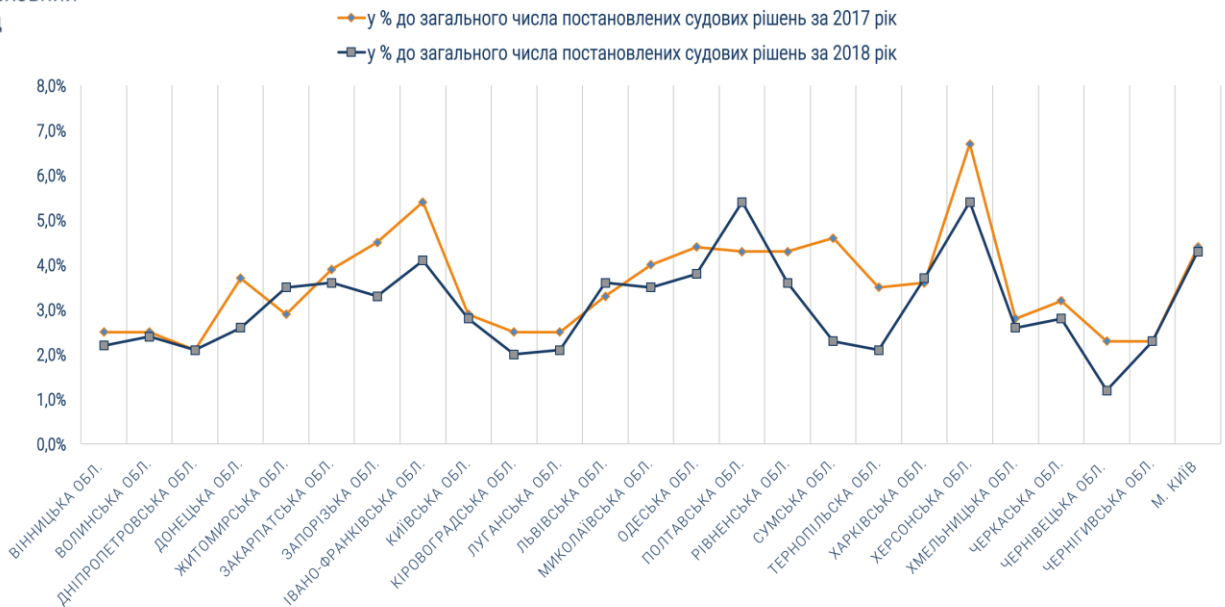
Водночас господарські суди за результатами розгляду звернен суб'єктів господарювання прийняли 117,5 тис. судових рішень, які можуть бути оскаржені у встановленому порядку.

Переважна більшість – 77,8 %, рішень судів першої інстанції відповідають вимогам чинного законодавства і набирають законної сили після закінчення строків на їх оскарження.

Верховний Суд

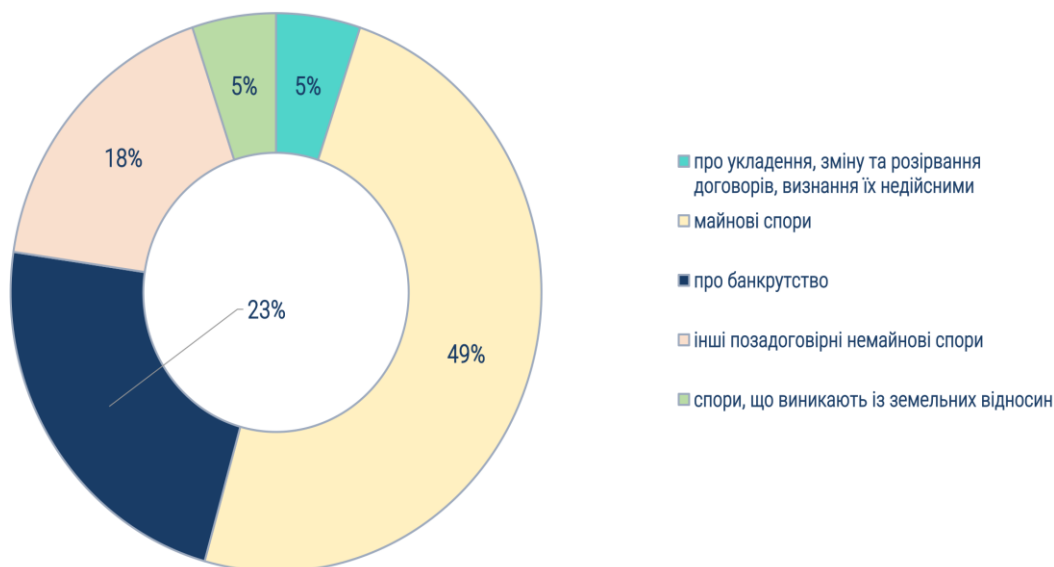
ПОКАЗНИКИ ЗМІНЕНИХ ТА СКАСОВАНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ МІСЦЕВИХ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ

У місцевих господарських судах **питома вага змінених та скасованих від постановлених судових рішень складає 3,2 %.**

Найкращих показників якості розгляду справ досягли господарські суди Чернівецької, Кіровоградської, Тернопільської, Дніпропетровської та Луганської областей, (в останніх трьох кількість змінених та скасованих судових актів склала відповідно 1,2 %, 2 %, та 2,1 %).

Структура вирішених спорів місцевими господарськими судами за 2018 рік

Структурний аналіз результатів розгляду основних категорій господарських справ протягом 2018 року:

- традиційно найбільше (49 %) розглянуто справ із **майнових спорів, що виникають при виконанні господарських договорів та з інших підстав, або в абсолютних числах – 31,1 тис.;**

- із розглянутих загалом господарських справ – 5 % або 3,2 тис. справ – пов'язані зі спорами, що виникають при укладенні, зміні, розірванні господарських договорів, визнанні їх недійсними;

- значну частину розглянутих справ господарськими судами – 23 % або 14,5 тис. становлять **справи про банкрутство;**

- майже 0,9 тис. або 1,3 % серед розглянутих господарськими судами складають справи зі спорів між господарським товариством та його учасником, що виникають з корпоративних відносин;

- незначну кількість із розглянутих – 0,7 % або 460 – становлять справи зі спорів, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності;

- у сегменті розглянутих справ – 5 % або 3,2 тис. – справи зі спорів, що виникають із земельних відносин;

- незначну кількість із розглянутих господарськими судами справ – 965, складають **спори щодо захисту права власності.**

Протягом звітного року на **4,9 % зменшилась** спискова чисельність суддів місцевих господарських судів – до **521 одиниць** із **548** у 2017 році, та фактично розглядали справи **425 судді**, що на **31,3 % менше**, ніж визначено штатною чисельністю.

Середнє навантаження на фактично працюючих суддів господарських судів склало **404 звернення**, які знаходилися на розгляді в 2018 році, що у **1,5** рази більше, ніж повинно було б бути за штатною чисельністю.

II. Інформація про роботу апеляційних господарських судів

Верховний
Суд

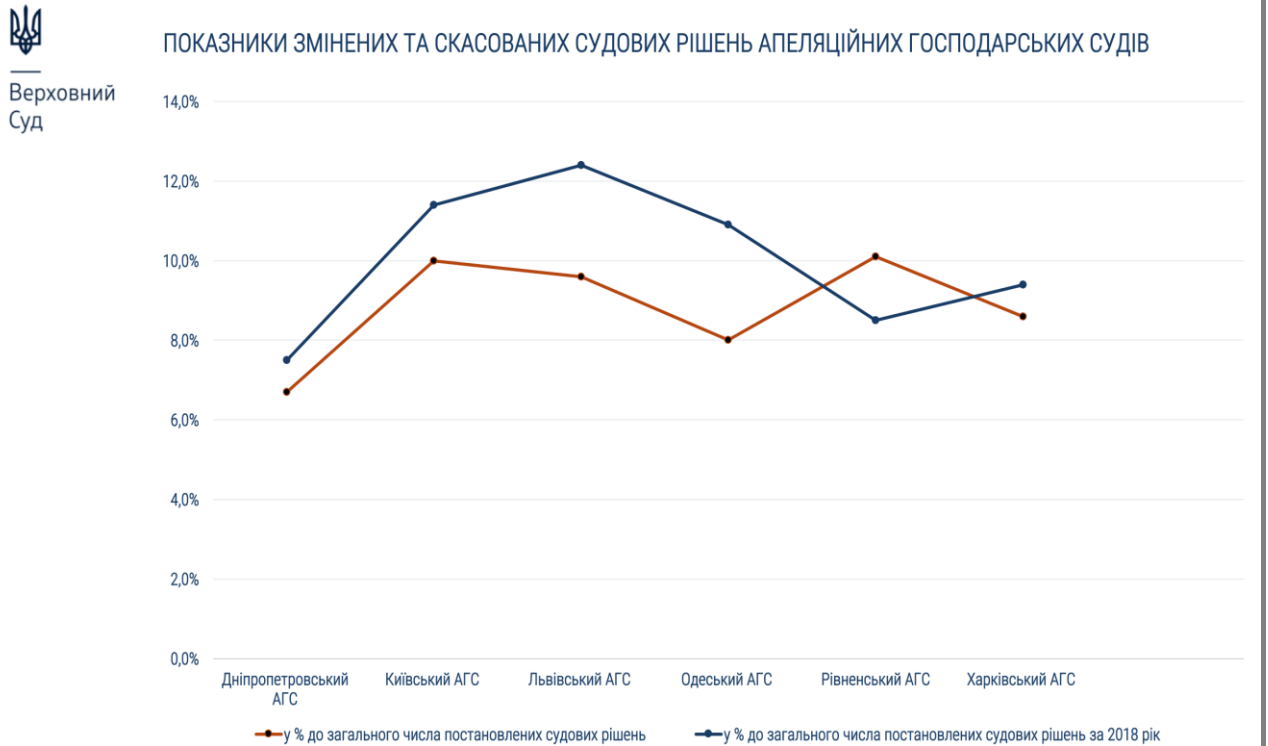
Упродовж 2018 року на розгляд апеляційних господарських судів надійшло **39,7 тис. процесуальних звернень** за захистом порушених прав, з них **26,1 тис. апеляційних скарг**.

На розгляді апеляційних господарських судів перебувало **44,1 тис. звернень** та на кінець 2018 року розглянуто **32,7 тис.** або **82,4 %** від тих, що надійшли на розгляд, при цьому **середній термін перебування заяв на розгляді у господарських судах** склав **126 днів**.

Апеляційними господарськими судами за результатами розгляду звернень суб'єктів господарювання протягом 2018 року ухвалено **22,3 тис.**

судових рішень, які можуть бути оскаржені у встановленому порядку, з них 17 тис. апеляційних скарг розглянуто по суті.

За результатами розгляду справ в апеляційному порядку змінено або скасовано 3,8 тис. судових рішень місцевих господарських судів.

В апеляційних господарських судах **питома вага змінених та скасованих судових рішень – 10,9 %**.

Найкращі показники якості розгляду справ досягнуті апеляційними господарськими судами **Дніпропетровської, Рівненської та Харківської областей**, де кількість змінених та скасованих актів склала **близько 8 %, 9 % та 10 %** відповідно від розглянутих ними процесуальних звернень.

Упродовж 2018 року в апеляційному порядку було розглянуто:

- 15,3 % або 2,3 тис. справ у спорах **про укладення, зміну, розірвання договорів, визнання їх недійсними**;
- 45,5 % або 6,9 тис. справ **з майнових спорів**;
- 3,3 % або 0,5 тис. справ зі спорів між господарським товариством та його учасником, що виникають **з корпоративних відносин**;
- 1,6 % або 235 справ у спорах, пов'язаних із захистом прав на **об'єкти інтелектуальної власності**;

- 3,4 % або 509 справ у спорах щодо захисту права власності;
- 8,8 % або 1,3 тис. справ зі спорів, що виникають із **земельних відносин**;
- 13,1 % або 2 тис. скарг з інших недоговірних відносин;
- 9 % або 1,4 тис. **справ про банкрутство**.

Протягом 2018 року зменшилась спискова чисельність суддів апеляційних господарських судів – до 178 одиниць із 180 у 2017 році, та фактично розглядали справи 153 судді, що на 32 % менше, ніж визначено штатною чисельністю.

Середнє навантаження фактично працюючих суддів апеляційних судів склало **288 звернень**, які знаходились на розгляді у 2018 році, що в 1,5 рази більше, ніж повинно було бути за штатною чисельністю.

III. Інформація про роботу Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду

1. Загальна інформація:

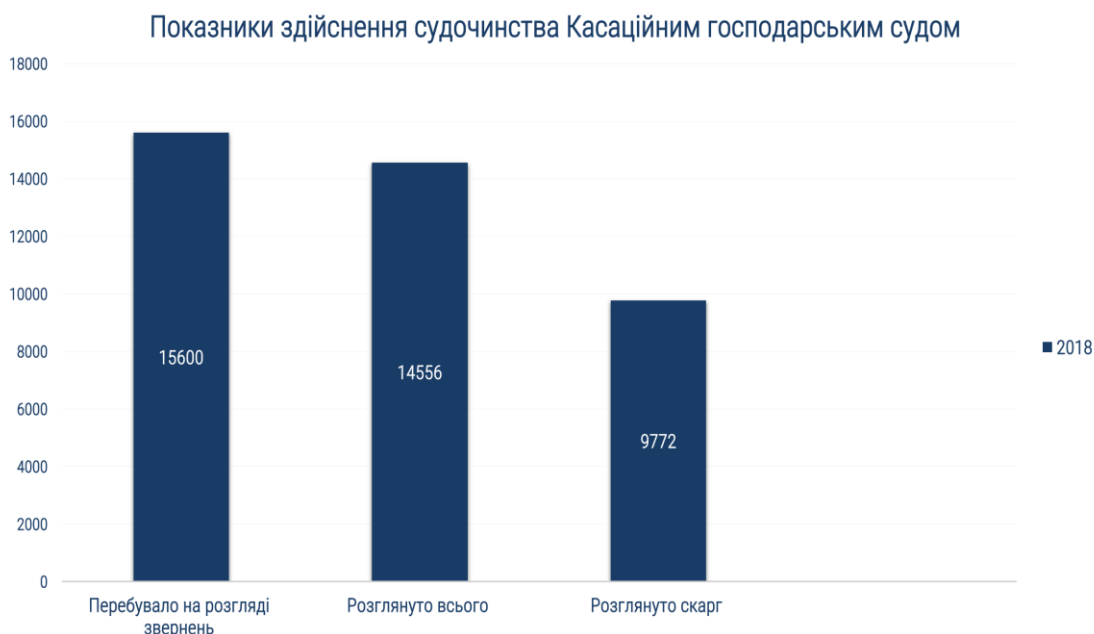

Протягом звітнього періоду Верховний Суд розглянув **90 040** процесуальних звернень, зокрема:

- Велика Палата – **1 718** звернень, що складає **2 %**;
- Касаційний адміністративний суд – **37 788** звернень, що складає **42 %**;
- Касаційний господарський суд – **14 556** звернень, що складає **16 %**;
- Касаційний кримінальний суд – **9 385** звернень, що складає **10 %**;
- Касаційний цивільний суд – **26 563** звернень, що складає **30 %**.

Верховний
Суд

У 2018 році до Касаційного господарського суду надійшло на розгляд **15 600 процесуальних звернень** у господарських справах.

Усі скарги та заяви зареєстровано та розподілено між суддями в установленому чинним законодавством порядку з урахуванням спеціалізації, навантаження кожного судді та інших критеріїв. Скарги та заяви передано суддям для розгляду.

Усього розглянуто процесуальних звернень **14 556**, з них:

- повернуто та відмовлено у відкритті – 4 784;
- розглянуто по суті – 9 772.

Упродовж 2018 року **3,1 тис. касаційних скарг**, або **19,8 %** з числа касаційних скарг, що надійшли для розгляду, залишено без руху для усунення недоліків та належного оформлення заявниками касаційних скарг згідно з вимогами чинного законодавства.

Упродовж 2018 року повернуто без розгляду касаційних скарг та відмовлено у відкритті провадження у **4,8 тис. випадках**, або **30,7 %** від загальної кількості звернень.

У зазначеному періоді розглянуто **9,8 тис. звернень по суті**.

Загалом протягом 2018 року розглянуто **14,6 тис. процесуальних звернень** у господарських справах, або **93,3 %** від тих, що надійшли для розгляду до Касаційного господарського суду.

За наслідками провадження у 2018 році в 2,4 тис. справ судові рішення судів нижчих інстанцій скасовано повністю та частково або 10,9 % від постановлених апеляційними судами.

Протягом 2018 року учасники справи або судді заявили 869 відводів або самовідводів, з яких 491 заява про самовідводи (56,5 %).

Упродовж 2018 року колегіальних розглядах справ судді виклали 88 окремих думок.

Середнє перебування процесуальних звернень на розгляді у Касаційному господарському суді складає близько 20 днів.

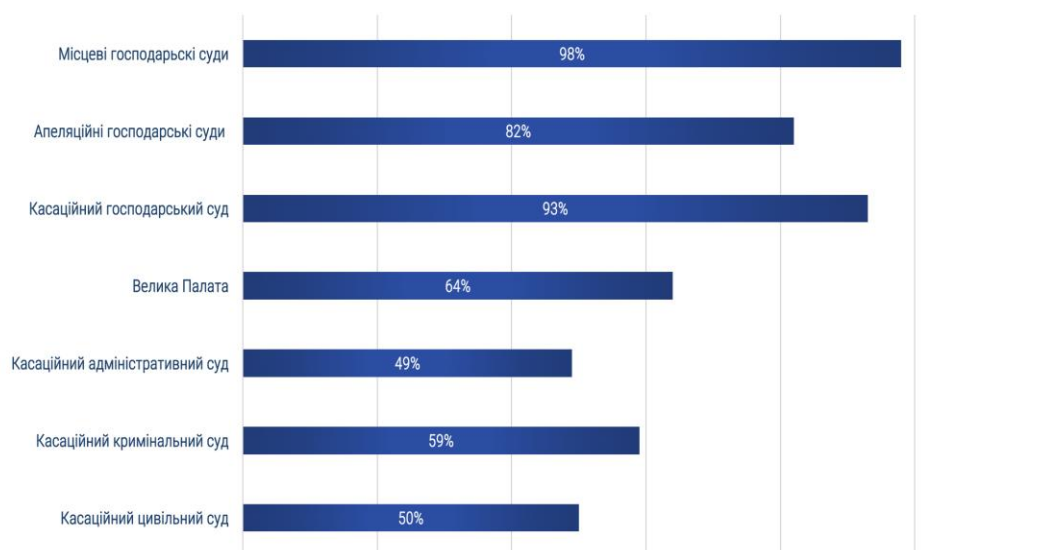
Середній рівень навантаження на одного суддю Касаційного господарського суду у 2018 році становив 650 звернень, що перебували на розгляді.

Аналіз наявних статистичних даних щодо розгляду звернень як господарськими судами, так і Верховним Судом свідчить про безпосередню залежність ефективності роботи судів, розумності процесуальних строків розгляду справ, справедливого навантаження на суддів будь-якої юрисдикції від фактичної чисельності суддів, уповноважених здійснювати правосуддя.

Верховний
Суд

Ефективність розгляду звернень (у %)

Відповідно до рекомендацій Європейської комісії з питань ефективності правосуддя стандартом, який свідчить про ефективність здійснення судочинства, є показник 95 %–105 %. Цей показник рекомендований як один з інтегральних показників ефективності діяльності суду та розраховується за формулою: кількість розглянутих справ та матеріалів за звітний період поділена на кількість нових справ та матеріалів, що надійшли за звітний період, помножена на 100 відсотків.

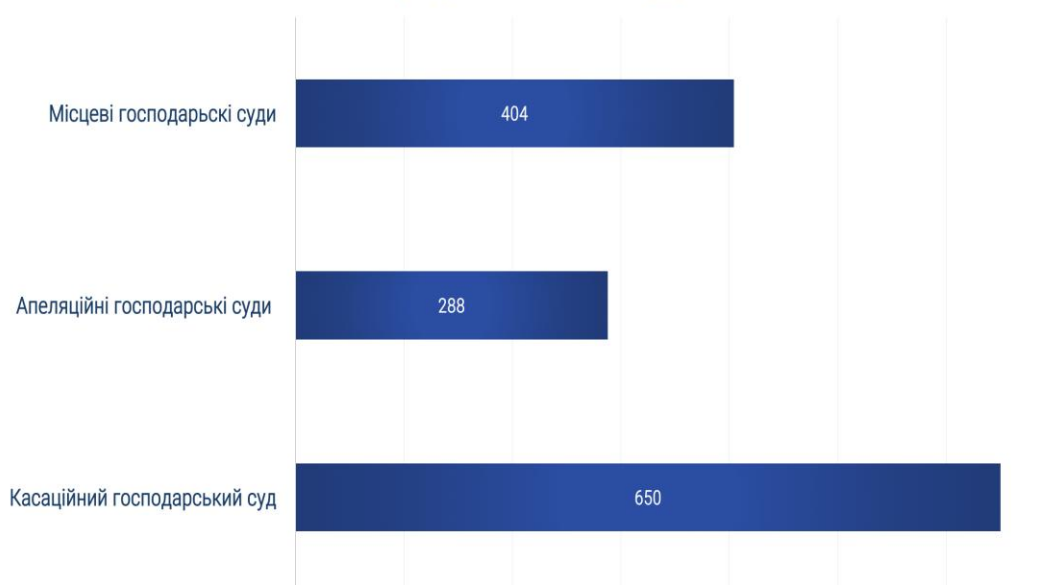
Так, відсоток розгляду звернень у господарських спорах від тих, які надійшли для розгляду, свідчить про ефективність здійснення судочинства у господарських судах, зокрема:

- місцевих господарських судах становить – **97,9 %** (101,1 % у 2017 році);
- апеляційних господарських судах – **82,4%** (99,5 % у 2017 році);
- Касаційному господарському суді – **93,3 %**, що є достатньо високим показником ефективного здійснення судочинства у порівнянні з іншими юрисдикціями Верховного Суду, та забезпечує раціональне планування і розподіл ресурсів з метою своєчасного розгляду справ.

Верховний
Суд

Середнє навантаження судді

У 2018 році середній рівень навантаження суддів господарських судів з урахуванням їх фактичної чисельності склав:

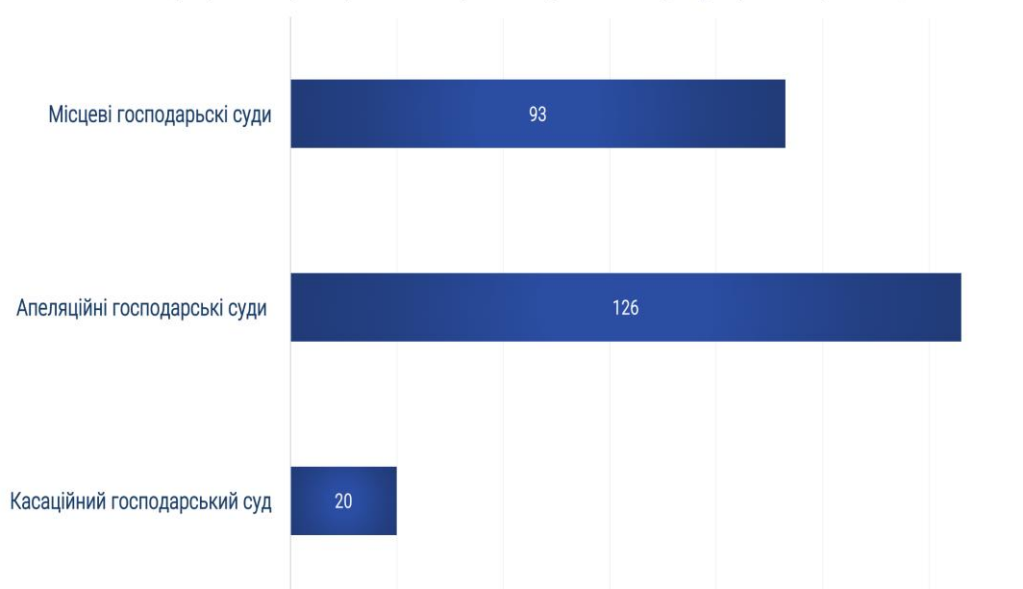
- у місцевих господарських судах – 404 звернення, що перебували на розгляді;
- в апеляційних господарських судах – 288 звернень, що перебували на розгляді;
- у Касаційному господарському суді – 650 скарг та заяв, що перебували на розгляді.

Проаналізовані показники свідчать про зростання інтенсивності роботи фактично працюючих суддів господарських судів, яке пояснюється реформуванням судової системи, звільненням суддів з різних підстав тощо.

Верховний
Суд

Перебування процесуальних звернень на розгляді в суді (у середньому в днях)

Дотримання процесуальних строків розгляду справ та стабільна якість постановлених господарськими судами України судових рішень є сполучною ланкою між нормою права і утвердженням справедливості, що укріплює довіру суспільства до судової влади.

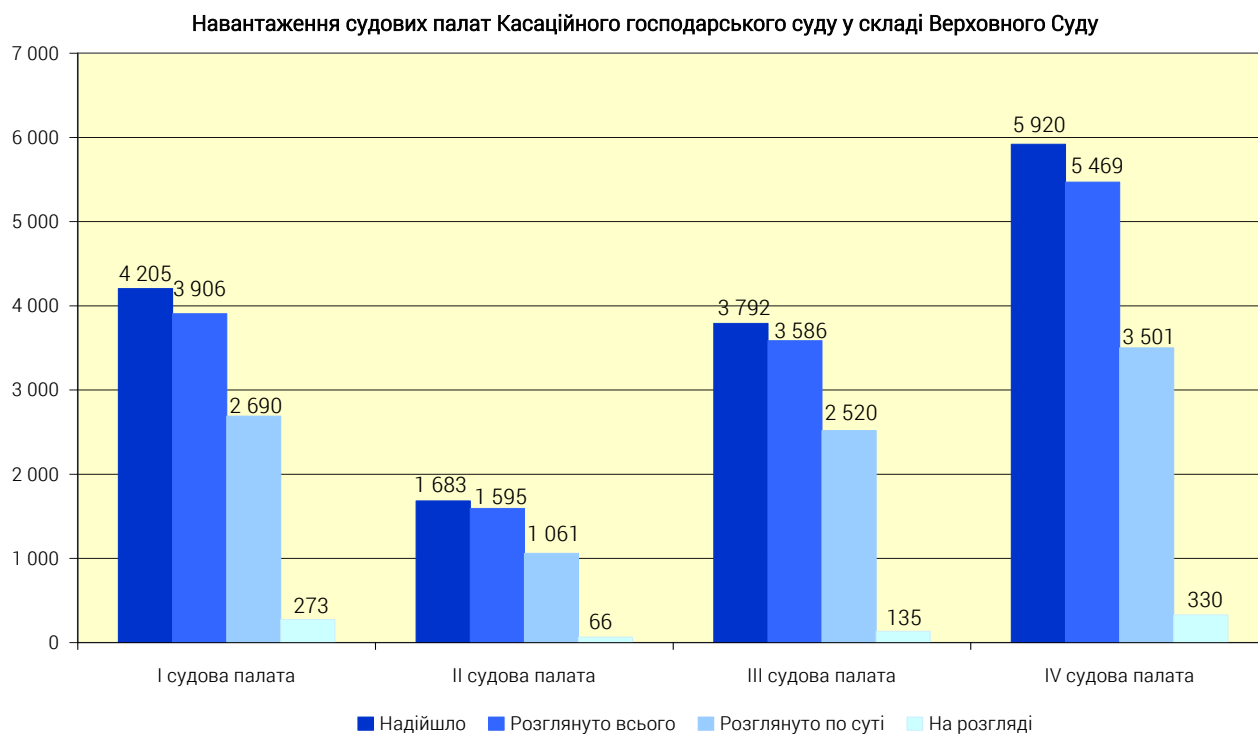
Одним із основних аспектів визначення навантаження судді та рівня складності справи є не лише зміст спірних відносин, предмет та підстава

позову, а й кількість заяв, клопотань, скарг, що розглядається під час вирішення спору на будь-яких стадіях розгляду справи. Саме такий облік надасть змогу визначити середньозважене навантаження на інстанції судів будь-якої юрисдикції та необхідну штатну чисельність суддів відповідного суду залежно від витрат часу на розгляд справ і матеріалів одним суддею.

Основним завданням ДСА України в організації роботи з ведення судової статистики стало забезпечення повного автоматизованого її формування за єдиними узгодженими методологіями, і як результат, – наказом ДСА України від 13.02.2019 № 152 "Про затвердження Переліків обліково-інформаційних відомостей про судову справу в місцевих та апеляційних судах" приведено у відповідність до норм чинного законодавства обліково-інформаційні відомості про судову справу та вдосконалено звітність про стан здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами, у тому числі й господарськими.

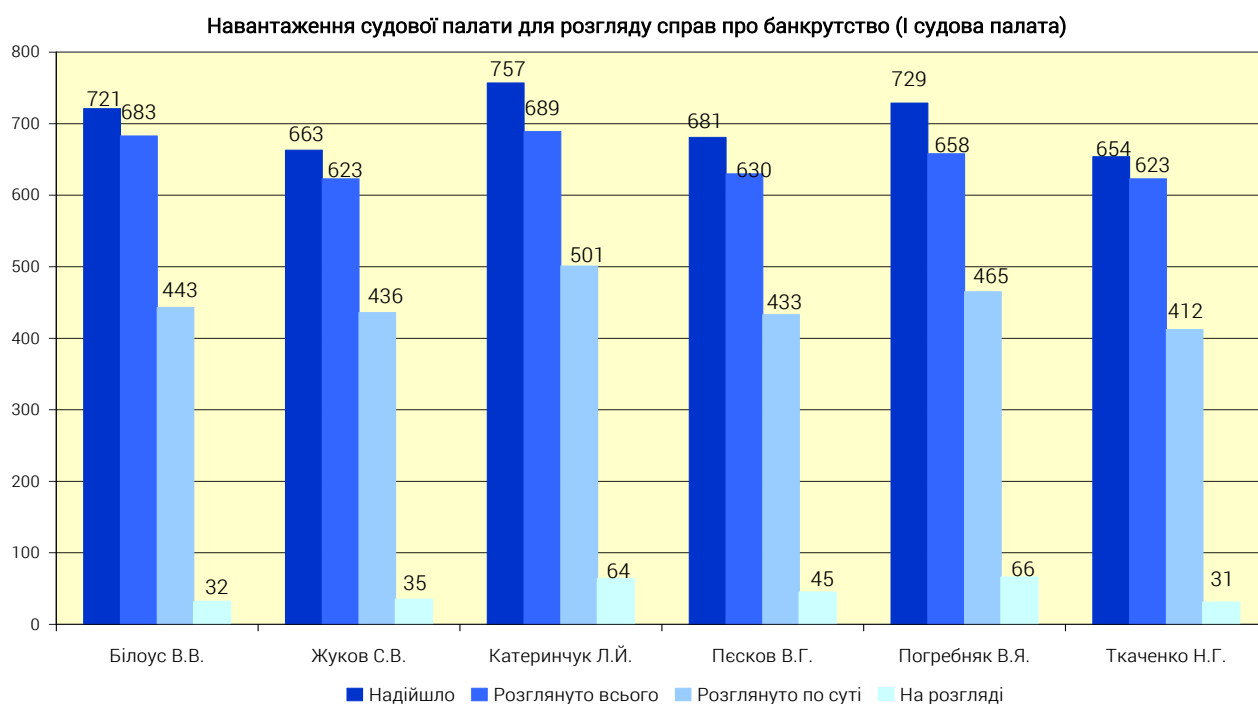
Водночас з метою об'єктивного, неупередженого визначення навантаження судді, здійснення справедливих розрахунків штатної чисельності суддів, на виконання відповідних рішень Ради суддів України доцільно запровадити повноцінний уніфікований облік судового навантаження для судів інших юрисдикцій усіх інстанцій.

2. Робота судових палат

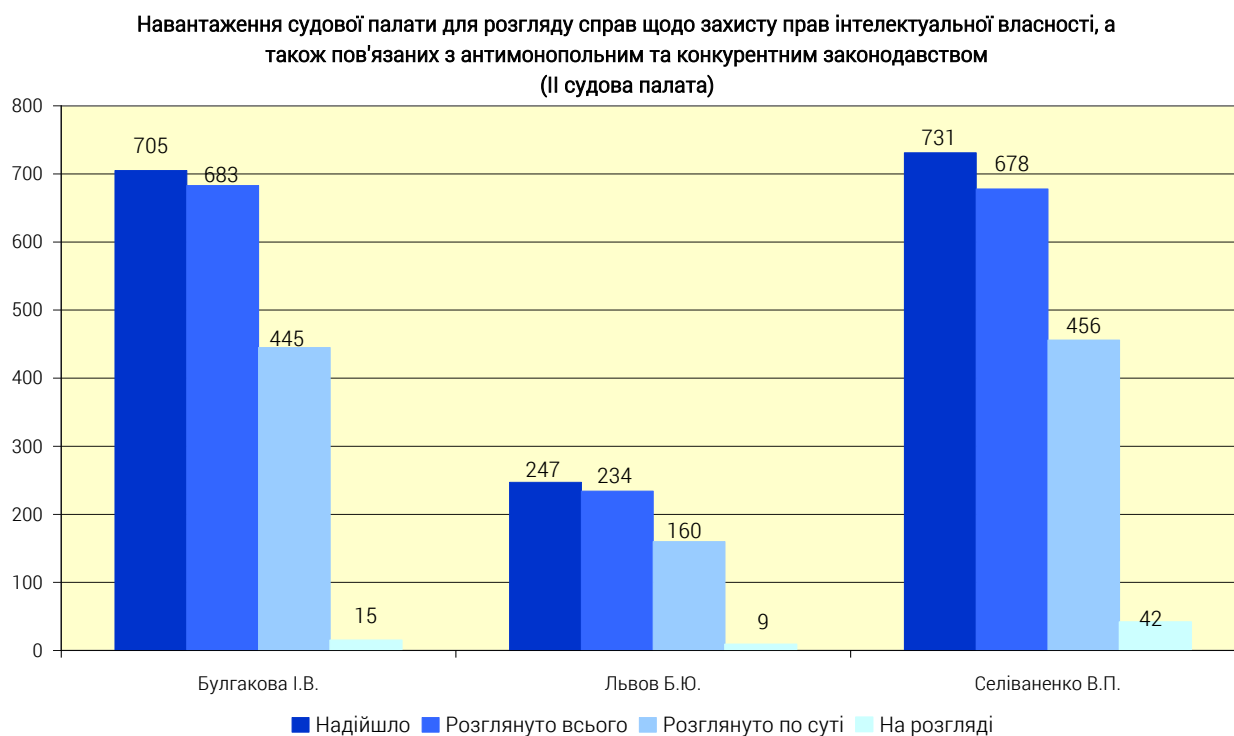
2.1. Судова палата для розгляду справ про банкрутство

До судової палати передано 4 205 скарг, заяв, з яких: прийнято до розгляду – 2 777; повернуто та відмовлено у відкритті – 1 216; розглянуто по суті – 2 690; розглянуто всього – 3 906.

2.2. Судова палата для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством

До судової палати передано 1 683 скарг, заяв, з яких: прийнято до розгляду – 1 089; повернуто та відмовлено у відкритті – 534; розглянуто по суті – 1 061; розглянуто всього – 1595.

2.3. Судова палата для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів

До судової палати передано 3 792 скарг, заяв, з яких: прийнято до розгляду – 2 593; повернуто та відмовлено у відкритті – 1 066; розглянуто по суті – 2 520; розглянуто всього – 3 586.

2.4. Судова палата для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності

До судової палати передано 5 920 скарг, заяв, з яких: прийнято до розгляду – 3 744; повернуто та відмовлено у відкритті – 1 968; розглянуто по суті – 3 501; розглянуто всього – 5 469.

